

कार्यकारी सारांश

स्पंज आयरनच्या 2,31,000 TPA उत्पादना करिता 2x350 TPD
DRI प्लांट, 2,64,000 TPA बिलेट उत्पादना करिता CCM सह
2x350 T प्रवर्तन भट्टी, 2,64,000 TPA TMT बार्स उत्पादना करिता
रोलिंग मिल आणि AFBC वर आधारित 32 मेगावॉट, WHRB वर
आधारित 19 मेगावॉट वीज प्रकल्प उभारण्याचा प्रस्ताव

प्रस्तावक

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टील मॅन्युफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड

प्लॉट क्र. बी - 3 MIDC मूल, जिल्हा चंद्रपूर, महाराष्ट्र.

पर्यावरण सल्लागार

पोल्युशन अँड इकोलॉजी कंट्रोल सर्व्हिसेस (PECS)

Accreditation no.: NABET/EIA/2225/RA 0291 Valid up to 16th October 2025

कार्यकारी सारांश

1.0 EIA, 2006 नुसार लागू वेळापत्रक आणि श्रेणीसह प्रकल्पाचे नाव

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड प्रायव्हेट लिमिटेडने प्लॉट क्र. बी – 3 MIDC मूल, जिल्हा चंद्रपूर, महाराष्ट्र येथे स्पंज आयरनच्या 2,31,000 TPA उत्पादना करिता 2X350 TPD चे DRI प्लांट, 2,64,000 TPA बिलेट उत्पादना करिता CCM सह 2X350 T ची प्रवर्तन भट्टी, 2,64,000 TPA TMT बार्स उत्पादना करिता रोलिंग मिल आणि AFBC वर आधारित 32 मेगावॉट, WHRB वर आधारित 19 मेगावॉट वीज प्रकल्प उभारण्याचा प्रस्ताव केलेला आहे. प्रस्तावित प्रकल्प EIA अधिसूचना, 2006 च्या तरतुदीनुसार आहे आणि हा प्रकल्प अनुसूची, 3(अ) धातुकर्म उद्योग (फरेस आणि नॉनफेरस) च्या श्रेणी "अ" अंतर्गत येतो.

EIA प्रक्रियेचा एक भाग म्हणून प्रकल्प प्रस्तावकांनी 26 जुलै 2023 रोजी फॉर्म-1, पूर्व-संभाव्यता अहवालाची प्रत व इतर संबंधित आवश्यक दस्तऐवजांसह ऑनलाईन अर्ज केलेला आहे. EIA अभ्यासासाठी पत्र क्र. IA-J-11011/60/2021-IA-II(I) दिनांक 18 सप्टेंबर 2023 द्वारे निर्धारित मानकांनुसार ToR मंजूर केले.

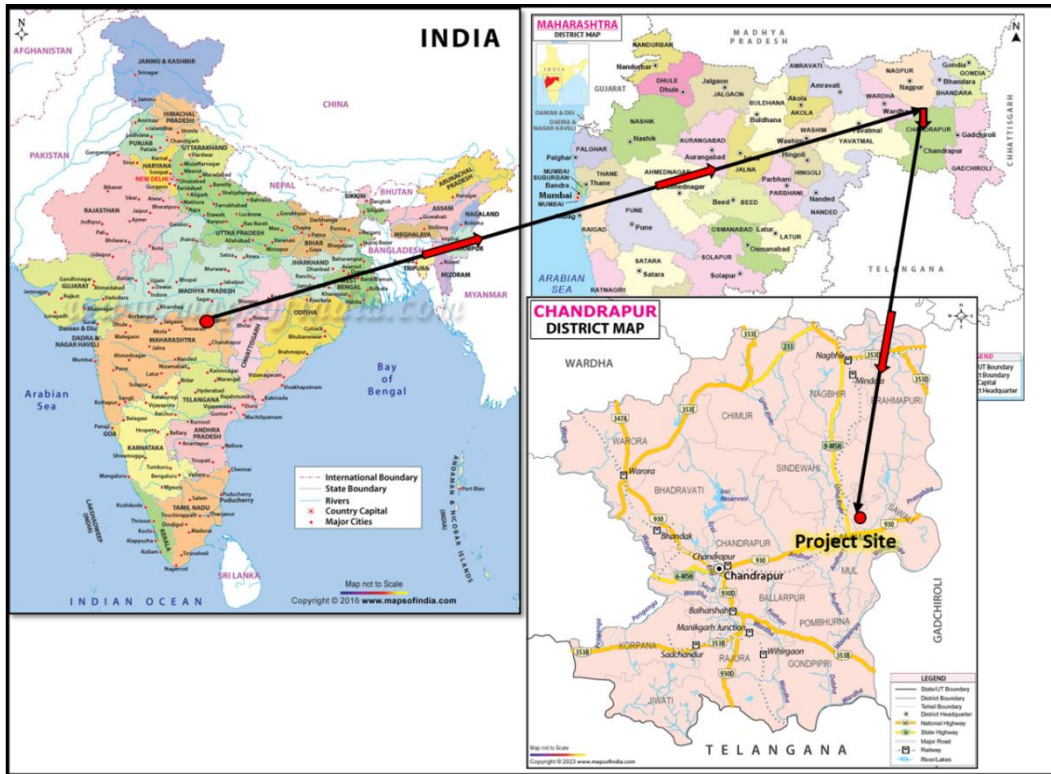
2.0 स्थळ आणि उपलब्धता

हा प्रस्तावित प्रकल्प प्लॉट क्र. प्लॉट क्र. बी – 3, MIDC, मुल, जिल्हा चंद्रपूर, महाराष्ट्र येथे उभारण्यात येणार आहे. प्रस्तावित प्रकल्पासाठी एकूण 13.92 हे. (34.39 एकड) जागेची गरज आहे. सर्वात जवळचा महामार्ग NH-930 दक्षिण दिशेस 750 मी अंतरावर आहे. सर्वात जवळील विमानतळ नागपूर आंतरराष्ट्रीय विमानतळ 128 किमी अंतरावर आहे.

तक्ता 1.1: प्रकल्प स्थळाचा तपशील

अनु क्र.	विवरण	माहिती
1	प्रकल्प क्षेत्र	मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेडने प्लॉट क्र. बी - 3, MIDC मूल, जिल्हा चंद्रपूर, महाराष्ट्र येथे
2	सह निर्देशांक (अक्षांश आणि रेखांश)	A. 20°5'7.53"N 79°42'52.50"E B. 20°5'7.90"N 79°42'58.30"E C. 20°5'1.21"N 79°42'57.12"E D. 20°5'1.11"N 79°43'2.88"E E. 20°4'49.80"N 79°43'3.64"E A) 20°4'49.31"N 79°42'54.03"E
3	क्षेत्र	34.39 एकड (13.92 हे.)
4	समुद्र सपाटीपासून उंची MSL	195 MSL
5	स्थलाकृती नं.	55 P/10, 55 P/16
6	सध्याचा जमिनीचा वापर	प्रकल्प हा अधिसूचित औद्योगिक क्षेत्रात स्थित आहे.
7	जवळचा राष्ट्रीय महामार्ग / राज्य महामार्ग	NH-930 : 750 मी. (द.) SH- 7: 750 मी. (द.) MSH- 9: 1.0 कि. मी. (प.)
8	जवळचे विमानतळ / हवाई पट्टी	मेरवा विमानतळ : 52.0 किमी (प.द.प.) (डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आंतरराष्ट्रीय विमानतळ नागपूर : 128.00 कि.मी. (उ.उ.प.)
9	जवळचे रेल्वे स्टेशन	मरोडा रेल्वे स्टेशन : 5.5 कि.मी. (प.उ.प.)
10	जवळचे गाव	मान्हेगाव : 740 मी (प.)
11	जवळचे वन	राजोली राखीव वन : 2.0 कि.मी. (उ.) राखीव वन : 9.0 कि.मी. (द.प.)
12	इकॉलॉजी संवेदनशील क्षेत्र जसे वन्यजीव अभयारण्य, राष्ट्रीय उद्यान व जीवावरण	हा प्रकल्प वन्यजीव कॉरिडोरपासून 1.93 किमी अंतरावर आणि ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प (TATR) च्या ESZ च्या बाह्य सीमे पासून 4.93 किमी आणि TATR च्या आरक्षित क्षेत्रापासून 17.03 किमी अंतरावर आहे. TATR चे ESZ मंत्रालयाने दिनांक 11.09.2019 द्वारे अधिसूचित केले होते.

13	जलसाठा	ह्युमन नदी : 2.0 कि.मी. (प.द.प.) सावली नदी : 2.0 कि.मी. (द.द.पू.) मुल नदी : 3.0 कि.मी. (द.द.प.) मुंगेझारी नाला: 6.0 कि.मी. (उ.) भेवोकुंड नाला : 4.5 कि.मी. (उ.) बनस्थोरन नाला : 7.5 कि.मी. (उ.उ.प.) पाथरी नदी : 4.5 कि.मी. (पू.)
14	शाळा	गुरुसाई इंटरनॅशनल स्कूल : 3.0कि.मी. (द.प.) स्वामी विवेकानंद हायस्कूल : 3.5 कि.मी. (प.द.प.) सुभाष प्रायमरी स्कूल : 4.0 कि.मी. (द.प.) जिल्हा परिषद शाळा : 4.5 कि.मी. (प.द.प.) रमाबाई स्कूल आंबेडकर : 5.0 कि.मी. (द.प.)
15	रुग्णालय	डॉ. बोकारे क्लिनिक : 4.0 कि.मी. (प.द.प.) डप जिल्हा रुग्णालय : 6.0 कि.मी. (प.द.प.) शेंडे रुग्णालय : 6.0 कि.मी. (द.प.)
16	मंदिर	श्री. गजानन महाराज मंदिर : 3.5 कि.मी. (द.पू.) गजानन महाराज मंदिर : 5.5 कि.मी. (द.प.) हनुमान मंदिर : 5.0 किमी (द.द.प.) शिव मंदिर : 5.0 कि.मी. (द.द.प.)
17	इंडस्ट्रीज	दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेड : संलग्न (द) क्रेटा एनर्जी लिमिटेड : 30 मी (प) जी.आर. क्रिष्णा फेरो अलॉयज प्रा. लि : 140 कि.मी. (द.प.) राइस मिल : 750 मी. (दद.प.)

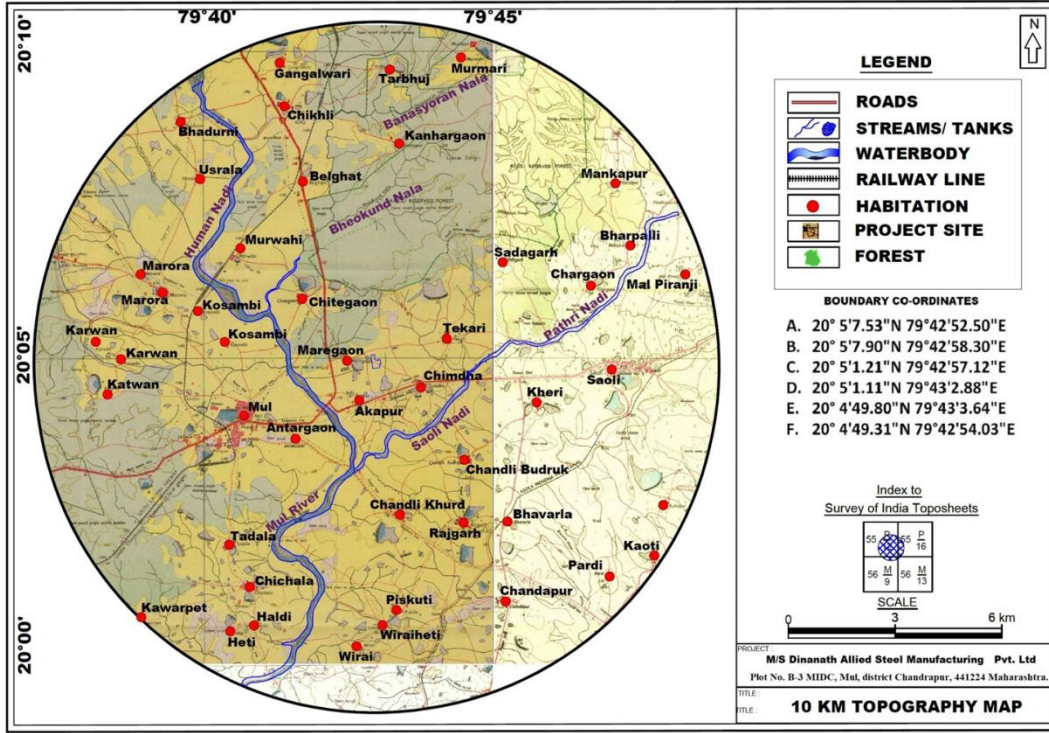
Source: Maps of India

स्थळ नकाशा

गुगल प्रतिमा खालील आकृतिमध्ये दर्शविली आहे.

10 किमी त्रिज्येचा स्थलाकृति नकाशा खाली दिलेला आहे.

कॉन्फिगरेशनसह प्रस्तावित नवीन युनिट्सचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अनु.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	प्रस्तावित युनिट	प्रस्तावित क्षमता
1.	स्पांज आयरन	DRI Plant (2X350 TPD)	2,31,000 TPA
2.	एम.एस.बिलेट्स	इंडक्शन फर्नेस (2 X 40 T)	2,64,000 TPA
3.	विज निर्मिती	AFBC बॉयलर	32 MW
4.		WHRB	19 MW
5.	TMTबार्स	रोलिंग मिल	2,64,000 TPA

3.0 संसाधनाची आवश्यकता

कच्च्यामालाची आवश्यकता:

कच्च्यामालाची आवश्यकता व त्याचे स्रोत आणि वाहतूकीचा मार्ग याचा तपशिल खालील तक्त्यात दिलेला आहे.

अनु क्र.	कच्चा माल	मात्रा (TPA)	स्रोत	प्रकल्पापासून अंतर (कि.मी. मध्ये)	वाहतुकीची पध्दत
1.	आयरन ओर	330330	सुरजगढ आयरन ओर खाण, गडचिरोली आणि खुले बाजारपेठ	170	रस्त्याद्वारे
2.	कोल	445239	The mix of Indigenous & Imported coal from WCL mines / खुले बाजारपेठ / आयातीत	—	रेल्वे / रस्त्याद्वारे
3.	डोलोमाइट	11550	डोलाचार खुल्या बाजारपेठेतून घेतला जाईल.	---	रस्त्याद्वारे (आच्छादित ट्रकच्या माध्यमाने)
4.	स्पॉन्ज आयरन	231000	इन - हाऊस	-	कन्वेयर द्वारे
5.	बिलेट्स	264000	इन - हाऊस	-	कन्वेयर द्वारे
6.	स्कॅप	80022	खुले बाजारपेठ	-	रस्त्याद्वारे
7.	फेरो अलायज	12114	खुले बाजारपेठ	-	रस्त्याद्वारे
8.	डोलाचार	128000	इन - हाऊस + खुले बाजारपेठ	-	कन्वेयर द्वार / रस्त्याद्वारे

पाण्याची आवश्यकता

एकूण पाण्याची आवश्यकता 2105 KLD असून MIDC, मूल पासून प्राप्त करण्यात येईल. मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेड शुन्य डिस्चार्जसाठी करारबद्ध आहेत. संपूर्ण सांडपाण्यावर प्रक्रिया करून त्याचा पुनर्वापर केला जाणार आहे.

जमीनीची आवश्यकता :

हा प्रस्तावित प्रकल्प 13.92 हे. संपुर्ण जमिनी औद्योगिक प्रतिष्ठापना व हरित पट्टा विकासाकरिता प्रकल्प प्रवर्तकाच्या मालकीची आहे.

मनुष्यबळाची गरज :

प्रकल्पाच्या ऑपरेशन टप्प्यादरम्यान 500 लोकांची आवश्यकता आहे. याशिवाय प्रकल्प कार्यकाळात कुशल/अर्धकुशल व्यक्तींना अप्रत्यक्ष रोजगार उपलब्ध होणार आहे. आजूबाजूच्या परिसरातील योग्य, स्थानिक, कुशल कर्मचारी नेमण्यासाठी सर्वप्रकारे प्रयत्न केले जातील. कुशल व्यक्ती उपलब्ध नसल्यास बाहेरील क्षेत्रातून लोकांना रोजगार दिला जाईल.

विजेची आवश्यकता :

प्रक्रिया टप्प्यादरम्यान प्रस्तावित प्रकल्पासाठी एकूण 21 मेगावॉट वीजेची आवश्यकता असून, ती कॅप्टिव पॉवर प्लांटपासून प्राप्त करण्यात येणार आहे. अतिरिक्त विजेची गरज भासल्यास ती महाराष्ट्र राज्य वीज प्रेषण महामंडळ लिमिटेडकडून प्राप्त केली जाणार आहे. बांधकामादरम्यान लागणाऱ्या विजेची गरज महाराष्ट्र राज्य वीज प्रेषण महामंडळ लिमिटेडकडून पूर्ण केली जाणार आहे.

4.0 ऑपरेशनल प्रक्रिया :

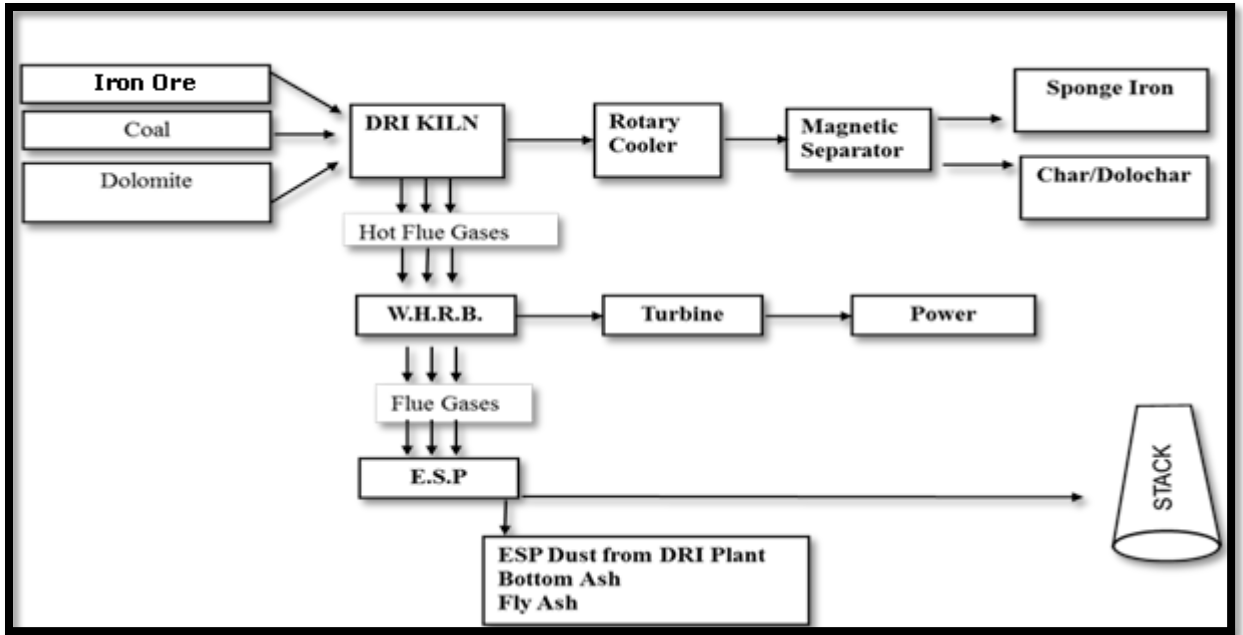
प्रत्येक संयंत्रातील उत्पादन प्रक्रिया पुढील परिच्छेदांमध्ये थोडक्यात स्पष्ट केली आहे.

DRI प्लांट :

स्पॉन्ज आयरन, आयरनच्या वितळण बिंदू खालील आणि साधारणता 800–1200°C च्या श्रेणीतील आयरन ओरच्या स्वरूपातील आयरन ऑक्साइड कमी करण्यातचे उत्पादन आहे. रोटरी किलन मध्ये कोळसा आणि डोलोमाइटसह पेलेट, आयरन ओर लम्स, किंवा फाइन्सच्या स्वरूपात आयरन ऑक्साइड चार्ज केले जाते. आयरन ऑक्साइड आयरन ओरला कमी करते. भट्टीमध्ये कोळसा आणि डोलोमाइट जळतात.. भट्टीतील साहित्य

कूलरमध्ये थंड केले जाते आणि त्याचे चुंबकीय पृथक्करण करून स्पंज आयरन आणि डोलोचर वेगळे केले जाते. CO पूर्णपणे जाळण्यासाठी भट्टीतून होणारे उत्सर्जन आफ्टर बर्निंग चेंबरमध्ये पाठविले जाते. चिमनीच्या उत्सर्जनातील उष्णतेचा वापर वेस्ट हीट रिकव्हरी बॉयलर (WHRB) द्वारा वीज निर्मितीसाठी केला जातो. उष्णतेचा वापर केल्यानंतर उत्सर्जन ESP ला पाठविले जाते आणि शेवटी धुळीचे कण (99.99 टक्के कार्यक्षमतेने) शोषून घेतल्यानंतर 70 मी उंचीच्या चिमनीच्या माध्यमाने वातावरणात सोडले जाते.

सतत कास्टिंग मशीन

स्पांज आयरन, स्क्रप आणि फ्लक्स विद्युत शक्तीचा वापर करून इंडक्शन भट्टीमध्ये वितळवले जातील. इंडक्शन भट्टीतील गरम धातू पुढील शुद्धीकरण, रसायनिक समायोजन, समावेशबदल इ. साठी लॅडल रिफायनिंग भट्टीत पाठविला जाईल. आवश्यक क्रॉस सेक्शन मध्ये आणि लांबीमध्ये द्रव स्टिल अविरत ओतण्यासाठी CCM वापर केला जाईल. यामध्ये टुंडिश, मोल्ड, विथड्रॉल मेकॅनिझमसह बो, स्ट्रेटिंग मेकॅनिझम आणि कूलिंग बेड, विड्रॉल मेकॅनिझमसाठी हायड्रोलिक सिस्टीम, वॉटर पंप आणि वॉटर स्प्रेसाठी कूलिंग टॉवर्स यांचा समावेश असतो.

इंडक्शन फर्नेस युनिटमध्ये दोन सायक्लॉनच्या माध्यमातून योग्य बॅग फिल्टरमध्ये वायूंचे सक्शन करण्यासाठी हेल्मेट प्रकारचे स्विलिंग हुड असतात. टॅपिंग ऑपरेशनदरम्यान बाहेर पडणारा अतिरिक्त धूर आणि धूर शोषून घेण्यासाठी इंडक्शन फर्नेस शेडच्या कडा आणि वरिल भागात अतिरिक्त सक्शन हुड बसवले असतात.

पॉवर प्लांट :

WHRB वर आधारित पावर संयंत्र :

DRI भट्टीमध्ये स्पंज आयरनच्या उत्पादनामुळे मोठ्या प्रमाणात संवेदाशीन उष्णता असलेली हॉट फ्ल्यू गॅस तयार होते. या गॅसमधिल ऊर्जेचा वापर विद्युत ऊर्जा निर्मितीसाठी तसेच विविध प्रक्रियेच्या गरजा भागविण्यासाठी वाफेकरिता प्रभावीपणे केला जाऊ शकतो

AFBC बॉयलरवर आधारित पावर प्लांट

DRI भट्टीमध्ये निर्माण होणाऱ्या डोलोचरवर हा वीज प्रकल्प चालणार आहे. कोळसा इ. सारख्या अन्य पर्यायी इंधनासह डोलावारचा वापर विद्युत ऊर्जा निर्मितीसाठी फर्नेस मध्ये केला जाईल.

रोलिंग मिल

रोलर्सच्या च्या माध्यमातून अर्ध-तयार धातू किंवा तयार धातूला आकार देण्याच्या प्रक्रियेला रोलिंग म्हणतात. धातू तयार करण्याची रोलिंग ही सर्वात जास्त वापरली जाणारी प्रक्रिया आहे. याचा वापर मेटल बिलेट्स पासून बार्स सारख्या साधे उत्पादन तयार करण्याकरिता केला जातो. रोलिंग मध्ये, विरुद्ध दिशेने फिरणाऱ्या रोलर्सच्या मधून हा धातू काढून विरूप केला जातो. ज्यामुळे रुंदीमध्ये नगण्य वाढ होते व धातुची जाडी कमी होवून लांबीमध्ये वाढ होते.

5.0 प्रमुख प्रदूषणाची कारणे:

प्रस्तावित विस्तारित प्रकल्पातील प्रदूषणाची प्रमुख कारणे म्हणजे चिमनी उत्सर्जन, फ्यूजिटिव उत्सर्जन, सांडपाणी निर्मिती, ध्वनी पातळी आणि घनकचरा निर्मिती आहे.

चिमनी उत्सर्जनातून होणारे प्रदूषण रोखण्यासाठी या प्रकल्पात प्रदूषण नियंत्रण उपकरणे उपलब्ध केली जातील. फ्यूजिटिव उत्सर्जनावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी धूळ दाबण्याची यंत्रणा उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. ग्रीन बेल्ट विकसित करण्यात येणार असून उपकरणांची नियमित देखभाल केली जाणार आहे. झिरो लिक्विड डिस्चार्ज लागू करण्यात येणार आहे. निर्माण होणार-या घनकचर-याचा पुनश्चक्रित/इतरांना पुनर्वापरासाठी पुरविण्यात येईल.

6.0 पायाभूत पर्यावरणीय अभ्यास

परिवेशी वायु गुणवत्ता

परिवेशी वायु गुणवत्ता 12 आठवड्याकरिता 8 स्थळांवर मार्च ते मे 2023 या दरम्यान मोजण्यात आली

PM₁₀ : 41.8 to 64.3 µg/m³

PM_{2.5} : 17.6 to 39.4 µg/m³

SO₂ : 10.0 to 25.1 µg/m³

NO_x : 14.9 to 31.5 µg/m³

PM₁₀, PM_{2.5}, SO₂, व NO_x ची तिब्रता राष्ट्रीय परिवेशी गुणवत्तेच्या प्रमाणतेच्या आत (NAAQ) आढळली.

परिवेशी वायू गुणवत्ता

अभ्यास क्षेत्रातील आठ स्थानकांवर ध्वनिची पातळी मोजण्यात आली. प्रस्तावित प्रकल्प स्थळाच्या अभ्यास क्षेत्रातील ध्वनिची पातळी आठ ही निरीक्षण स्थळांवर 37.6 – 51.4 dB (A) (रात्रीच्या वेळ) ते 38.2 – 54.9 dB (A) (दिवसाची वेळ) या मध्ये होती. ध्वनिची पातळी निवासी क्षेत्रासाठी 55 dB (A) किंवा औद्योगिक क्षेत्रासाठी 75 dB (A) मर्यादेच्या आत होती.

वाहतूकीचा अभ्यास

महाराष्ट्र राज्य महामार्ग क्रमांक 7 वरील शासकीय ITI जवळ आणि MIDC रस्त्यावरील MIDC रस्ता टी पॉईंटजवळ अशा दोन ठिकाणी वाहतूकीचा अभ्यास

करण्यात आला. अभ्यासाच्या आधारे असे दिसून आले आहे की, प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर सेवांचा दर्जा उत्तम राहिल..

भुजल व भूपृष्ठजल गुणवत्ता

8 भूपृष्ठजल व 8 भुजलाचे एकूण 16 नमुने गोळा करून विश्लेषण करण्यात आले. पाण्याच्या नमुन्याचे विश्लेषण, पाणी व सांडपाण्याची विश्लेषण पद्धती, अमेरिकन पब्लिक हेल्थ असोशिएशन (APHA) पब्लिकेशनच्या प्रमाणित पद्धतीच्या अनुसार करण्यात आले. माहितीनुसार असे निदर्शनास आले की भूपृष्ठजल तसेच भुजलनमून्यांची गुणवैशिष्ट्ये अनुक्रमे निर्धारित प्रमाणात होती.

मृदा गुणवत्ता

अभ्यास क्षेत्रातील निवडलेल्या स्थाळांवर मातीच्या भैतिक व रासायनिक गुणविशेषांकरिता आठ मृदा नमुने संकलित करून विश्लेषण करण्यात आले. पोत वर्गीकरणानुसार, मृदा नमुन्यांची पोत सिल्टी क्ले, रेवसह सिल्टी वाळू आहे. नमुन्याचा रंग करडा व काळी आहे मृदा नमुन्यामध्ये pH ची मात्रा 6.74 ते 7.85 श्रेणीत आहे अभ्यास क्षेत्रातील NPK चे स्तर चांगल्या श्रेणीत आहे.

जैविक पर्यावरण

इकॉलॉजी अँड बायोडायव्हर्सिटी सर्वेक्षणांना दरम्यान वनस्पतींच्या एकूण 157 प्रजाती चे निरीक्षण करण्यात आले आहे. स्थानिक लोकांशी झालेल्या चर्चेतून माशांच्या एकूण 14 प्रजाती, उभयचरांच्या 3 प्रजाती, सरपटणाऱ्या प्राण्यांच्या 16 प्रजाती, पक्ष्यांच्या 47 प्रजाती आणि सस्तन प्राण्यांच्या 16 प्रजातींची नोंद काण्यात आली आहे. सर्वेक्षणादरम्यान कोणतीही लुप्तप्राय वनस्पती आढळली नाही परंतु वनस्पती भरपूर आहेत, अनेक वनऔषधी वनस्पतींचे निरीक्षण करण्यात आले. काही क्वार्टरेट्समध्ये वनऔषधी वनस्पती व झुडपांची विपुलता दिसून आली.

भू-वापर

सॅटेलाईट इमेजरी (प्रायमरी डेटा) आणि जनगणना (दुय्यम डेटा) माहितीच्या आधारे अभ्यास क्षेत्राच्या जमिनीच्या वापराचे विश्लेषण करण्यात आले. निरीक्षणे खालीलप्रमाणे आहेत.

- 10 किमी त्रिज्येच्या अभ्यास क्षेत्रात प्रामुख्याने शेतजमीन आहे, जी एकूण क्षेत्रफळाच्या 64 टक्के आहे. शेतजमिनीत 55 टक्के असिंचित क्षेत्र, 28 टक्के सिंचित क्षेत्र आणि 17 टक्के पडीक जमीन आहे.
- अभ्यास क्षेत्राच्या 15 टक्के भाग वनक्षेत्राने व्यापलेले आहे.
- या भागात कमी जलसाठे असून अभ्यास क्षेत्राच्या 6.65 टक्के भाग नदीचा आहे.
- अभ्यास क्षेत्राच्या 10 किमी परिघात भेकुंड नाला व बनस्योरण नाल्यासह ह्युमन नदी, मुल नदी, सावळी नदी, पाथरी नदी आहे.

सामाजिक-आर्थिक पर्यावरण

अभ्यास क्षेत्रात सामाजिक-आर्थिक सर्वेक्षण करण्यात आले. 76899 लोकसंख्या असलेली 37 गावे अभ्यास क्षेत्रात असून त्यात 18861 कुटुंबे असल्याचे निदर्शनास आले. लिंगगुणोत्तर 1001 स्त्रिया ते 1000 पुरुष आहे. अनुसूचित जाती व जमातीची लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या अनुक्रमे 13 टक्के व 14.79 टक्के आहे. या भागाचा साक्षरतेचा दर 66.42 टक्के इतका आहे. प्रकल्प क्षेत्रातील लोकांच्या उत्पन्नाचे साधन शेती आहे. धान आणि गहू ही मुख्य पिके घेतली जातात. काम करणारी लोकसंख्या 50.8 टक्के आहे आणि काम न करणारी लोकसंख्या 49.2 टक्के आहे.

7.0 संभाव्य प्रभाव

परिवेशी वायु गुणवत्तेवर प्रभाव

परिवेशी वायु गुणवत्तेवर प्रभाव

प्रस्तावित प्रकल्पामध्ये वायूचे प्रमुख प्रदूषक म्हणजे विविध चिमनीपासून निघणारे कण आणि सामग्री हाताळणीमुळे होणारे उत्सर्जन हे आहेत. प्रस्तावित विस्तारित प्रकल्प प्रक्रियेमुळे SO₂ आणि NO_x च्या प्रदूषक पातळीत वाढ होईल. वायू उत्सर्जन प्रभावीपणे

नियंत्रित करण्यासाठी आणि चिमनी उत्सर्जनावर वेळोवेळी देखरेख ठेवण्यासाठी कंपनी सर्व उपाययोजना करेल. प्रक्रिया टप्प्या दरम्यान, स्पॉन्ज आयरन, प्रवर्तन भट्टी, आणि पॉवर प्लांट चिमनी पासून होणारे प्रक्रिया उत्सर्जन तसेच मनुष्य आणि सामग्रीच्या वाहतुकीमुळे वायू उत्सर्जन होईल. PM_{10} , $PM_{2.5}$, SO_2 , NO_x च्या तिब्रतेत होणारी कमाल वाढ अनुक्रमे $1.73 \mu g/m^3$, $0.99 \mu g/m^3$, $3.85 \mu g/m^3$ आणि $2.54 \mu g/m^3$ आढळली. प्रकल्पाच्या संपूर्ण रूपरेषे अनुसार, PM_{10} , CO च्या तिब्रतेत होणारी कमाल वाढ $12.8 \mu g/m^3$, $4.56 \mu g/m^3$ आढळली. प्रकल्पाची संपूर्ण रूपरेषा लक्षात घेतल्या नंतर एकूण थतव्रता (पायाभूत अतिरिक्त वाढ) निर्धारित प्रमाणात आढळली.

परिवेशी ध्वनि गुणवत्तेवर प्रभाव

प्रक्रिया दरम्यान, क्रशिंग मिल, ऑटो लोडिंग सेक्शन, इलेक्ट्रिक मोटर्स इत्यादी प्रमुख ध्वनी निर्माण करणारे स्रोत आहेत. हे स्रोत एकमेकांपासून खूप दूर असतील. कोणत्याही परिस्थितीत या प्रत्येक स्रोतातून आवाजाची पातळी 85 dB (A). पेक्षा जास्त होणार नाही. प्रकल्पस्थळी निर्माण होणारी ध्वनिची पातळी ध्वनीनिर्मिती होणाऱ्या संयंत्रापर्यंतच मर्यादित राहणार असल्याने आजूबाजूच्या परिसरावर ध्वनीपातळीचा परिणाम नगण्य असेल.

रस्ते आणि वाहतूकीवर प्रभाव:

अभ्यासाच्या आधारावर असे निदर्शस आले की, प्रस्तावित प्रकल्पाच्या प्रक्रिये नंतर, सेवांचा दर्जा उत्तम राहील.

भूपृष्ठ व भुजल संसाधन व गुणवत्तेवर प्रभाव

प्रस्तावित प्रकल्पासाठी एमआयडीसी कडून पाणीपुरवठा केला जाणार आहे. या प्रकल्पात शून्य निस्सारणाचा अवलंब केला जाणार आहे. भूजलचा उपसा केला जाणार नाही.

स्थलीय व जलचर अधिवास यावर होणारे परिणाम

हा प्रकल्प अधिसूचित औद्योगिक क्षेत्रात असणार आहे. या प्रकल्पात शून्य द्रव निस्सारण राबविण्यात येणार असल्यामुळे स्थलीय व जलचरांच्या अधिवासावर होणारा परिणाम

नगण्य आहे. रू. 50,00,000/-च्या आर्थिक आऊलेट्स सह वन्यजीव संरक्षण योजना तयार करण्यात आली होती. प्रस्तावित योजनेमध्ये संरक्षण प्रक्रियेची अमलबजावणी वन विभागाशी सल्लामसलत करून करण्यात येईल.

सामाजिक-आर्थिक पर्यावरणावर प्रभाव

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड मध्ये प्रत्यक्ष 500 कामगारांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यात येईल. स्थानिक लोकांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रते व तांत्रिक कार्यक्षमतेनुसार रोजगारात प्राधान्य देण्यात येईल. प्रकल्पा मध्ये CER व CSR अंतर्गत विविध उपक्रम राबविण्यात येतील.

8.0 पर्यायी विश्लेषण

प्रस्तावित प्रकल्प प्लॉट क्र. बी - 3 MIDC मूल, जिल्हा चंद्रपूर, महाराष्ट्र येथे स्थित आहे. पूर्वी MoEF&CC यांनी मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेडला याच जागेवर 0.6 MTPA चे आयरन ओर बेनिफिकेशन प्लांट आणि 0.4 MTPA चे आयरन ओर पेलेट प्लांट च्या प्रस्तावाला पत्र क्र. J-11011/60/2021-IA. II(I) दिनांक 20.02.2021 द्वारे ToR मंजूर केले होते. जोडपत्र-1 ची प्रत सोबत जोडलेली आहे.

त्यानंतर, ToR पत्र क्र 11011/60/2021-IA.II (I) दिनांक 20.02.2021अनुसार 30.11.2021 ला जनसुनावणीचे आयोजन करण्यात आले होते. पुढे, प्रकल्प प्रवर्तकांनी या प्रस्तावाला स्थगिती दिली होती ज्या करिता MoEF&CC ने दिनांक 20.02.2021 च्या पत्रा द्वारे ToR मंजूर केले होते. प्रकल्प प्रवर्तकांनी पत्र क्र 11011/60/2021-IA.II (I) दिनांक 20.02.2021 द्वारे मंजूर ToR मागे घेण्याकरिता एक विनंती पर्यावरण , वन आणि हवामान बदल मंत्रालय, नवी दिल्ली यांना विनंती केली होती.

आता भारतातील संभाव्य मागणी लक्षात घेऊन मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड प्रायव्हेट लिमिटेडने स्पंज आयरनच्या 2,31,000 TPA उत्पादना करिता 2x350 TPD चे DRI प्लांट, 2,64,000 TPA बिलेट उत्पादना करिता

CCM सह 2x350 T ची प्रवर्तन भट्टी, 2,64,000 TPA TMT बार्स उत्पादना करिता रोलिंग मिल आणि AFBC वर आधारित 32 मेगावॉट, WHRB वर आधारित 19 मेगावॉट वीज प्रकल्प उभारण्याचा प्रस्ताव केलेला आहे. त्यामुळे या प्रकल्पाकरिता पर्यायी जागेचा विचार करण्यात आलेला नाही.

प्रस्तावित प्रकल्पात आजूबाजूच्या गावांमध्ये कॉर्पोरेट पर्यावरणीय उत्तरदायित्वा अंतर्गत उपक्रम राबविण्यासाठी 4 कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात येणार आहे. या प्रकल्पामुळे थेट 500 लोकांना रोजगार उपलब्ध होणार आहे. . या प्रकल्पामुळे सर्व सामाजिक प्रश्नांची सोडवणूक होणार आहे.

9.0 पर्यावरणीय निरीक्षण कार्यक्रम

हा प्रकल्पातर्गत खालील वेळापत्रकानुसार परिवेशी वायु, चिमनी उत्सर्जन, प्युजिटिव उत्सर्जन, ध्वनी, पाणी आणि माती इत्यादी पर्यावरणीय गुणवत्तेच्या मापदंडांचे निरीक्षण करण्यात येईल.

वर्गक्षेत्र	घटक	निरीक्षण मापदंड	स्थळ	वारंवरता	उत्तरदायित्व
बांधकाम टप्पा					
बांधकाम परिसर	परिवेशी वायु गुणवत्ता	PM ₁₀ , PM _{2.5} , SO ₂ , NO _x	3 स्थळांवर	महिन्यातून एकदा	मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टील मॅन्युफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेड प्रायव्हेट लिमिटेडने
	प्युजिटिव उत्सर्जन	PM ₁₀ , PM _{2.5}	3 स्थळांवर	महिन्यातून दोनदा	
	परिवेशी ध्वनि गुणवत्ता	dB(A) मध्ये समान ध्वनीची पातळी	3 स्थळांवर	महिन्यातून एकदा	
	मातीची गुणवत्ता	भौतिक –रासायनिक मापदंड आणि मृदाचे जड धातू	1 स्थळांवर	ऋतुमध्ये एकदा	
प्रक्रिया टप्पा					
प्लांट	चिमनी	PM ₁₀ , PM _{2.5} ,	CEMS द्वारे	सतत	मेसर्स दिनानाथ

परिसरात	उत्सर्जन	SO ₂ , NO _x	सर्व स्टॅक्स		एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेड प्रायव्हेट लिमिटेडने
प्लांट परिसरात आणि सभवताली	परिवेशी वायु गुणवत्ता	PM ₁₀ , PM _{2.5} , SO ₂ , NO _x	5 स्थळांवर	महिन्यातून एकदा	
प्लांट परिसरात	पयुजिटिव उत्सर्जन	PM ₁₀ , PM _{2.5}	SPCB नुसार 5-6 ठिकाणे	महिन्यातून दोनदा	
प्रकल्प क्षेत्राच्या जवळील गावांमध्ये	भुजल	BIS:10500, 2012 नुसार पॅरामीटर	3 स्थळांवर	ऋतुमध्ये	
10 किमी अभ्यास क्षेत्रातील जलसाठे	भुपृष्ठ जल	BIS:2296 मध्ये निर्धारित केलेले पॅरामीटर्स आणि CPCB नुसार	3 स्थळांवर	ऋतुमध्ये	
प्लांट परिसरात आणि सभवताली	Ambient noise levels	dB(A) मध्ये समान ध्वनीची पातळी	5 स्थळांवर	3 महिन्यातून एकदा	
प्लांट परिसरात	Work zone noise levels	dB(A) मध्ये समान ध्वनीची पातळी	5-6 स्थळांवर	महिन्यातून एकदा	
प्लांट परिसरात आणि सभवताली	Soil quality	भौतिक -रासायनिक मापदंड आणि मृदाचे जड धातू	3 स्थळांवर	मान्सून आधी आणि मान्सून नंतर	

हरितपट्टा :

वृक्षारोपणामुळे प्रकल्प क्षेत्राची सौंदर्यगुणवत्ता सुधारण्याबरोबरच उत्सर्जन रोकण्यात आणि ध्वनि कमी करण्यास मदत होते. रस्त्याच्या कडेला असलेल्या मोकळ्या जागेत हरित पट्टा विकसित करण्यात येणार आहे. स्थानिक झाडांसह 4.61 हे. क्षेत्रावर ही लागवड करण्यात येणार आहे.

समाजिक मापदंड

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेडया भागाच्या सर्वांगीण सामाजिक आणि आर्थिक विकासात मदत करेल. या प्रकल्पामध्ये 500 लोकांना रोजगार देण्यात येईल. प्रस्तावित प्रकल्प द्वारे जवळपासच्या गावांमध्ये CER अंतर्गत उपक्रम राबविण्याकरिता रू. 4 कोटी निश्चित केले आहे

10.0 अतिरिक्त अभ्यास:

जोखिम मूल्यांकन

EIA अभ्यासाचा एक भाग म्हणून विविध संयंत्राचे जोखिम मूल्यांकन केले गेले. प्रकल्पामध्ये ऑनसाइट आपत्कालीन व्यवस्थापन आराखडा तयार करण्यात आला आहे. प्रस्तावित प्रकल्पाचे कार्य सुरु करण्यापूर्वी साइट व्यवस्थापन आराखड्याशी संबंधित तपशील जिल्हा अधिकाऱ्यांना सादर केला जाईल.

MoEF&CC O.M. दिनांक 30/09/2020 अनुसार सार्वजनिक सल्लामसलतीदरम्यान उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांचे निराकरण करण्यासाठी सार्वजनिक सल्लामसलत आणि कार्य योजना

अद्याप जनसुनावणी झालेली नाही. जनसुनावणीत उपस्थित करण्यात आलेल्या मुद्द्यांचे निराकरण करण्यासाठी प्रकल्प MoEF&CC OM दिनांक 30.09.2020 नुसार कार्य योजना सादर करेल.

11.0 प्रकल्पाचे फायदे

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेडया भागाच्या सर्वांगीण सामाजिक आणि आर्थिक विकासात मदत करेल. या प्रकल्पामध्ये 500 लोकांना रोजगार देण्यात येईल. प्रस्तावित प्रकल्प द्वारे जवळपासच्या गावांमध्ये CER अंतर्गत उपक्रम राबविण्याकरिता रू. 4 कोटी निश्चित केले आहे

12.0 पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेड द्वारे पर्यावरणीय मंजूरी प्राप्त झाल्यानंतर नियमित आधारावर पर्यावरणीय निरीक्षण करण्यात येईल. पर्यावरणीय निरीक्षणाकरिता अंमलात आणलेली पध्दती CPCB मार्गदर्शक तत्वांनुसार आहे.

पर्यावरणीय निरीक्षण मुद्दे पर्यावरणीय प्रभाव जे सद्याच्या व प्रस्तावित प्रक्रियेमुळे उद्भवू शकतात त्यांना विचारात घेवून करण्यात आले कारण निरीक्षण कार्यक्रमाची मुख्य व्याप्ती पर्यावरणीय परिस्थितीत होणारे बदल वेळेवर व नियमित जाणून घेणे व योग्य वेळी कारवाई करणे आणि पर्यावरणाच्या संरक्षणाकरिता शमन उपाय योजनेचा अवलंबन करणे हे आहे.

वायु गुणवत्ता व्यवस्थापन योजना

चिमनीपासून होणारऱ्या उत्सर्जनावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी ESP/बॅग फिल्टर/डस्ट कलेक्टर सारखी प्रदूषण नियंत्रण उपकरणे उपलब्ध करून दिली जातील. उत्सर्जनावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी धूळ दाबण्याची यंत्रणा उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. हरित पट्टा विकसित केला जाणार आहे. वातावरणातील वायूची गुणवत्ता, चिमनी उत्सर्जन आणि पर्यावरण उत्सर्जनाचे नियमित पणे निरीक्षण केले जाईल.

ध्वनी गुणवत्ता व्यवस्थापन योजना

विविध हालचालींमुळे होणारी ध्वनी टाळण्यासाठी ठिकठिकाणी पॅडिंग/इन्सुलेशनची व्यवस्था करण्यात येणार आहे. विविध उपकरणांची नियमित देखभाल केली जाणार आहे. इयर प्लग/मफ दिले जातील. परिसर आणि वर्क झोन ध्वनीच्या पातळीचे नियमित निरीक्षण केले जाईल

घनकचरा व घातक कचरा व्यवस्थापन योजना

प्रस्तावित प्रकल्पातून निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याचे व्यवस्थापन MPCB कडून प्राप्त अधिकृततेनुसार केले जाईल. घनकचरा जसे डोलाचार, टेल कटिंगचा पुनर्वापर केला जाणार असून उर्वरित भाग विविध विक्रेत्यांना पुन्हा वापरण्यासाठी पुरविला जाणार आहे.

सांडपाणी व्यवस्थापन योजना

या प्रकल्पात शून्य द्रव निस्सारणाना अवलंब केला जाईल. त्यातून निर्माण होणाऱ्या संपूर्ण सांडपाण्यावर योग्य प्रक्रिया करून त्याचा पुनर्वापर केला जाणार आहे. सांडपाण्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी STP उपलब्ध करण्यात येणार आहे. प्रक्रिया केलेले सांडपाणी पुन्हा लागवडीसाठी वापरले जाणार आहे.

स्ट्रोम वॉटर व्यवस्थापन योजना

प्रकल्प क्षेत्र आणि छताच्या वरच्या पावसाचे पाणी संचयित करण्यासाठी RWH संरचना उपलब्ध केली जाईल. पृष्ठभागावरील पाणी स्थिर होण्यासाठी संप तयार केले जाईल आणि संयंत्र परिसरातील अतिरिक्त पाणी संयंत्रात वापरण्याकरिता सामान्य पाण्याच्या खोऱ्यात संकलित केले जाईल जेणे करून स्वच्छ पाण्याची गरज होईल.

व्यवसायिक आरोग्य व सुरक्षा व्यवस्थापन योजना

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्युफॅक्चरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड फॅक्टरी ॲक्टअंतर्गत आवश्यक त्या सर्व तरतुदी पुरवणार आहेत. याव्यतिरिक्त, व्यवस्थापन आणि कामगारांच्या समान सहभागासह एक सुरक्षा समिती स्थापन केली जाईल आणि त्याचे व्यवस्थापन केले जाईल. प्रत्येक कर्मचार्याला कामाच्या स्वरूपानुसार सेफ्टी शूज, हेल्मेट आणि गणवेश अशी सर्व वैयक्तिक सुरक्षा उपकरणे देण्यात येतील. जवळच्या रुग्णालयात सर्व कामगारांची नियमित आरोग्य तपासणी केली जाईल. कर्मचार्यांना प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण देण्यात येणार आहे.

हरितपट्टा विकास

प्रकल्प सीमेमध्ये, रस्त्यांलगत आणि मोकळ्या जागेत वृक्षारोपण करण्यात येणार आहे. प्रकल्पातील हरित पट्टा 4.61 हे. म्हणजेच 33 टक्के जागेत विकसित करण्यात येणार आहे. स्थानिक वन विभागाशी सल्लामसलत करून या प्रजातीची निवड केली जाणार आहे.

सामाजिक-आर्थिक व्यवस्थापन योजना

मेसर्स दिनानाथ एलाइड स्टिल मॅन्यूफॅक्चरींग प्रायव्हेट लिमिटेडया भागाच्या सर्वांगीण सामाजिक आणि आर्थिक विकासात मदत करेल. या प्रकल्पामध्ये स्थानिक भागातील 500 लोकांना रोजगार देण्यात येईल. प्रस्तावित प्रकल्प उपक्रमांमध्ये उद्भवू शकणारे प्रतिकूल परिणाम कमी करण्यासाठी आणि स्थानिक लोकांची भीती कमी करण्यासाठी, प्रकल्प सुरळीत सुरु करण्यासाठी आणि कामकाजासाठी प्रभावी EMP तयार करणे आवश्यक आहे.

प्रकल्पाची किंमत व EMP अंमलबजावणी करिता बजेट

प्रस्तावित प्रकल्पाचा अंदाजित प्रकल्प खर्च सुमारे रू. 400 कोटी आहे. पर्यावरण संरक्षानांतर्गत भांडवली खर्चासाठी रू. 37.21 कोटींचे बजेट प्रस्तावित असून भांडवली बजेट व्यतिरिक्त दर वर्षी संचालन व देखभालीसाठी रू.1.51 कोटी रुपये आवर्ती खर्च निश्चित केला जाईल.

निष्कर्ष

असे सांगण्यात आले आहे कि, प्रस्तावित प्रकल्पामुळे पर्यावरणावर आणि आजूबाजूच्या गावातील लोकांवर होणारे परिणाम कमी करण्यासाठी सर्व पावले उचलली जातील, प्रस्तावित प्रकल्पामुळे सभोवतालील पर्यावरणावर कोणतेही मोठे विपरित परिणाम होणार नाही. तसेच, प्रस्तावित प्रकल्पामुळे, स्थानिक लोकांना रोजगार मिळेल.